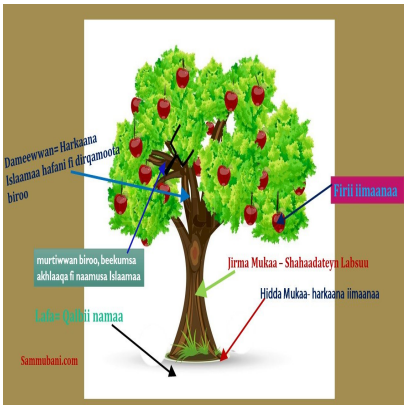

Islaama fi Iimaana

Description

Kutaa darbee keessatti hiika iimaanaa ilaalle turre. Caalatti ifa gochuuf harâ€™as fakkeenya waliin ni ilaala. Fakkeenya waliin ilaalun salphatti waaâ€™ee iimaanaa fi Islaamaa akka hubatan nama gargaara. Fakkeenya kanatti seenun dura mee garaagarummaa fi wal-fakkeenya Islaama fi iimaana jiddu jiru haa ilaallu.

Akka Lugaatti: Islaama jechuun Rabbiif harka kennu fi ibaadadhaan Isaaf gadi jechuudha. Ä°imaana jechuun immoo dhugoomsu fi mirkaneessudha.

Akka shariâ€™aatti immoo Islaama fi iimaanaa haala lamaan ilaalu dandeenya.

Haala 1ffaa:[1] Jechi â€œ**Islaama fi iimaanaâ€• jedhu bakka garagaraatti dhufuu**â€“ Islaamni fi iimaanni hima ykn keeyyata keessatti kophaa kophaa yoo dhufan hiikni isaanii wal fakkaata. Kana jechuun Islaamni hima ykn keeyyata tokko keessatti dubbatamee iimaanni waliin yoo hin dubbatamin ykn iimaanni dubbatamee Islaamni waliin yoo hin dubbatamin, yoosan hiikni Islaamaa fi iimaana tokko taâ€™a. Lamaan isaanitu hundee fi damee amantii guutuu, dubbii fi hojiwwan keessaa fi alaa of keessatti qabatu. Rabbiin Qurâ€™aana keessatti ni jedha:

وَمَن يَبْتَغِ غَيْرَ ٱلْإِسْلَٰمِ دِينًا فَلَن يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِى ٱلْءَاخِرَةِ مِنَ ٱلْخَٰسِرِينَ ﴿٨٥﴾

â€œNamni Islaaman alatti amantii biraa barbaade isarraa hin qeebalamu (hin fudhatamu). Aakhirattis inni warra hoongaâ€™an irraayi.â€• Suuraa Aali-imraan 3:85

﴿وَمَن يَكْفُرْ بِٱلْإِيمَٰنِ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُۥ وَهُوَ فِى ٱلْءَاخِرَةِ مِنَ ٱلْخَٰسِرِينَ ۝٥﴾

â€œ**Namni iimaanatti kafare, hojiin isaa jalaa badee jira. Inni Aakhiraatti warroota hoongaâ€™an irraa taâ€™a.**â€• Suuratu al-Maaâ€™ida 5:5

Dabalataan Ergamaan Rabbii (SAW) akkana jedhan:
â€œ**Iimaanni dameewwan torbaatamaa ol yookiin jahaatamaa ol qaba; isaan hundarra kan caalu jecha â€œLaa ilaah illallahâ€• dha. Gadi aantun immoo wanta nama rakkisu karaa irraa kaasudha. Qaanin (hayaan) damee iimaanaa irraayyi.**â€• Sahih Muslim 35 b

Kanaafu, asitti iimaanni amanti guutuu of keessatti hammataa jechuudha. Bakka waan fudhatuufi malee hadiisa biraas dhiyeessun ni dandaâ€™ama.

Arabiffa keessatti jechoonni bakka garagaraatti yommuu dhufan hiika wal fakkaataa qaban ni jiru. Fakkeenyaf, jechoonni faqiir fi miskiin jedhan bakka garagaraatti yommuu dhufan hiikni isaanii tokko taâ€™a. Hima tokko keessatti yoo dhufan immoo hiikni isaanii garagara taâ€™a. Akkasumas, at-taqwaa fi al-birr, al-ism fi al-udwaan. Haaluma kanaan Islaamni fi iimaanni bakka garagaraatti yoo dhufan hiikni isaanii tokko taâ€™a. Kanaafi, kutaa darbe keessatti hojii fi dubbiin iimaana irraayyi jenne.

Haala 2ffaa[2]: **Islaamni fi iimaanni bakka tokkotti dhufuu**â€“ Islaamni fi iimaanni yoo wal-qabsiifaman hiikni isaanii garagara taâ€™a. Kana jechuun hima yookiin keeyyata tokko keessatti jechi Islaama fi iimaana jedhu yoo dubbataman hiikni isaanii kan armaan gadi taâ€™a:

Islaamni hojii alaa fi dubbii kanneen akka shahaadateyn, salaata, zakaa, sooma, hajjii fi kanneen biroo of keessatti qabata.

Imaanni immoo hojii keessaa kanneen akka Rabbii oltaâ€™etti amanuu, Malaykoota Isaatti, kitaabban Isaatti, Ergamtoota Isaatti, Guyyaa Qiyaamatti fi qadaa wal qadariti amanuu, obsuu, tawakkula, sodaa, Rahmata Rabbii kajeelu fi kkf of keessatti qabata.

Hiika armaan olii kana hadiisa Jibriliin ifa gochuu dandeenya.
Hogganaa muâ€™mintoota kan taâ€™e Umar ibn al-Khaxxaab (Rabbiin isarraa haa jaallatu) akkana jedha:
â€œGaafa tokko osoo Ergamaa Rabbii (SAW) bira teenyu, namtichi uffata adii qulqulluu uffate, rifeensi isaa garmalee gurraacha taâ€™e nu fuunduratti mulâ€™ate. Mallattoon imalaa isarraa hin mulâ€™atu, nu keessaa eenyullee isa hin beeku. Dhumarratti, Ergamaa Rabbii (SAW) waliin jilbifate taaâ€™e. Ganaa isaa sarbaa irra gochuun akkana jedhe, â€œ**Yaa Muhammad! Waaâ€™ee Islaamaa natti himi.**â€• Ergamaan Rabbii (SAW) ni jedhan: â€œ**Islaamni Rabbiin malee haqaan kan gabbaramu akka hin jirree fi Muhammad Ergamaa Rabbii taâ€™uu ragaa bahuu, salaata sirnaan salaatu, zakaa kennuu, Ramadaana soomu, wanta ittiin hajjituun yoo qabaatte hajjii hajjuudha.â€•** Gaafataan ni jedhe, â€œ**Dhugaa dubbatte.**â€• Umar ni jedhe, â€œIsa ni ajaaâ€™ibsifanne! Ni gaafata ergasii dhugaa taâ€™uu isaa mirkaneessaf.â€• Gaafataan ni jedhe, â€œ**Waaâ€™ee iimaana natti himi.**â€• Ergamaan Rabbiis ni jedhan, â€œ[Imaana jechuun] **Rabbitti, Malaykoota Isaatti, kitaabban Isaatti, Ergamtoota Isaatti, Guyyaa Dhumaatti fi keyriis taâ€™e sharriis taâ€™e qadara (wanta murteefametti) amanuudha.â€•** Gaafataan ni jedhe, â€œ**Dhugaa dubbatte.â€•** Itti aanse, â€œ**Waaâ€™ee ihsaanaa natti himi**.â€• jedhe. Ergamaan Rabbis (SAW) ni jedhan: â€œ[Ihsaana jechuun] **Akka waan Isa argituutti Rabbiin gabbaruudha. Osoo ati Isa arguu baatteyyuu dhugumatti Inni si arga.**â€•

Gaafataan ni jedhe, â€œ**Waaâ€™ee Guyyaa Qiyaamaa natti himi.**â€• Ergamaan Rabbis (SAW) ni jedhan, â€œ**Gaafatamaan gaafataa caalaa waaâ€™ee Qiyaamaa kan beeku miti.â€•** Gaafataan ni jedhe, â€œ**Mallatoolee ishii (Qiyaamaa) natti himi kaa.â€•** Ergamaan Rabbii (SAW) ni jedhan, â€œ**Yommuu gabrittiin bulchaa ishii deessu, al-hufaata (miila duwwaa kophee hin qabne), al-uraata (qullaa), hiyeeyyi fi tiikse reâ€™ootaa kanneen taâ€™an gamoo dhedheeroo ijaaruf [yommuu] wal dorgoman argituudha.**â€• Umar ni jedhe, â€œErgasi gaafataan ni deeme. Ani yeroo dheeraaf ni ture.â€• Ergamaan Rabbis (SAW) akkana nan jedhan, â€œ**Yaa Umar! Gaafataan eenyu akka taâ€™e beektaa?**â€• Anis ni jedhe, â€œRabbii fi Ergamaan Isaa hundarra beeku.â€• Ni jedhe, â€œ**Inni Jibriili. Amantii keessan isin barsiisuuf kan dhufeedha.**â€• Sahih Muslim 8 a

Hadiisa kana keessatti Islaamni fi iimaanni dubbatamanii jiru. Kanaafu, hiikni isaanii akkuma hadiisa keessatti dubbatame garagara taâ€™a. Kana ifa gochuuf mee fakkeenyan haa ilaallu.

Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aala Qurâ€™aana keessatti iimaana muka yeroo hundaa firii kennuun wal fakkeessa.

أَلَمْ تَرَ كَيْفَ ضَرَبَ ٱللَّهُ مَثَلًا كَلِمَةً طَيِّبَةً كَشَجَرَةٍ طَيِّبَةٍ
أَصْلُهَا ثَابِتٌ وَفَرْعُهَا فِى ٱلسَّمَآءِ ﴿٢٤﴾

Rabbiin akkamitti jecha gaarii akka muka gaarii hundeen ishii gadi dhaabbataa taâ€™ee fi dameen ishii samii keessatti [ol dheeraa] taâ€™etti fakkeenya akka godhe hin argine?

تُؤْتِىٓ أُكُلَهَا كُلَّ حِينٍۭ بِإِذْنِ رَبِّهَا ۗ وَيَضْرِبُ ٱللَّهُ ٱلْأَمْثَالَ لِلنَّاسِ
لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٢٥﴾

Yeroo hundaa hayyamaa Gooftaa ishiitiin firii ishii ni kenniti. Akka gorfamaniif jecha Rabbiin namootaf fakkeenya dhiyeessa.â€• Suuratu Ibraahim 14:24-25

Amma mee Islaama fi iimaana muka gaarii kanaan wal bira haa qabnu.[3]
1.Hiddi mukaa lafa keessatti gadi lixe harkaana iimaanaa qalbii keessa jiruun wal fakkaata. Akkuma hidda mukaa yoo dachii qonne malee ijaan hin argine iimaanni qalbii namoota biroo keessa jiruus nutti hin mulâ€™atu. Harkaana (hundeewwan) iimaanaa jechuun **Rabbitti, Malaykoota Isaatti, kitaabban Isaatti, Ergamtoota Isaatti, Guyyaa Dhumaatti fi keyriis taâ€™e sharriis taâ€™e qadara (wanta murteefametti) amanuudha.**

2.Muka irraa fuula dachii irratti wanti mulâ€™atu hojii Musliimni hojjatuun wal fakkaata. Hojiin kuni iimaana qalbii keessatti lixe irraa kan burquudha.

3.Jirmi hidda mukaatin wal-qabate shahaadateyn labsuun wal fakkaata. Sababni isaas, akkuma dameewwan mukaa jirma irratti hirkatan, hojiin Muslimni hojjatu hundii shahaadateyn irratti kan hirkateedha. Shahaadateyn jechuun â€œLaa ilaah illallah Muhammadan rasuulullah.â€•Rabbiin malee kan haqaan gabbaramu akka hin jirree fi Muhammad Ergamaa Isaa taâ€™uuâ€• ragaa bahuudha.

4.Dameewwan gurguddoon muka irra jiran harkaana (hundeewwan) Islaamaa hafanii fi dirqamoota birootin wal fakkaatu. Kanneen akka salaataa, zakaa, sooma fi hajjii.

5.Dameewwan xixxiqoon dameewwan gurguddoo irratti bahanii fi baalli damee irra jiru; murtiwwan biroo, beekumsa, akhlaaqa fi naamusa Islaamatiin wal fakkaatu.

6.Bishaan hidda irraa kaâ€™e hanga baalaa gahu niyyaa Musliimni hojii isaa keessatti qabuun wal fakkaata. Akkuma bishaan qaamolee mukaa guutuu keessa naannaâ€™u, niyyaan Muslimas hojii isaa keessa naannaâ€™a. Niyyaan isaa gaarii yoo taate, iimaanni isaa ni cima.

7.Firiin mukni yeroo hundaa hayyama Rabbitiin kennitu, kaayyoo ykn milkaaâ€™inna Muslimni bira gahuun wal fakkaata. Kaayyoo kanatti amantii, gochaa fi niyyaa isaa qajeelcha. Kaayyoon ykn milkaaâ€™inni kuni Jaalala Rabbii argachuu, Jannata seenu, addunyaa keessatti jireenya tasgabbii jiraachudha. Kuni firii iimaanati.

8.Mukni hidda hin qabne muka jedhamu hin dandaâ€™u. Haaluma kanaan hojiin namni hojjatu iimaana irratti yoo hin hundaaâ€™in Rabbiin biratti fudhatama hin argatu. Akkasumas, mukni bishaan keessa hin naannofne firii kennu hin dandaâ€™u. Haaluma kanaan hojiin namni hojjatu keessatti niyyaan isaa Rabbiif yoo hin taâ€™in, hojiin isaa firii kennu hin dandaâ€™u.

9.Mukni yeroo garii bubbee hamaaf saaxilamu dandaâ€™a. Garuu mukni hiddi isaa lafa keessatti gadi lixe, bubbeen cimaan jabeenya dabalaaf malee bakkaa hin buqqisu. Haaluma kanaan mukni iimaanaa qalbii keessatti lafa qabate rakkoo fi qormaata adda addaatif yommuu saaxilamu, jabeenyi ni dabalamaaf. Mukni sirritti lafa hin qabanne immoo bubbeen salphatti buqqistee iddoo fagootti darbiti. Haaluma kanaan imaanni sirritti qalbii keessatti gadi hin lixne, rakkoo fi qormaanni salphatti kuffisa.

10.Hiddi mukaa albuuda fi nyaata lafa keessaa gara qaamolee mukaatti dabarsa. Ergasii hiddi fi mukni kuni ni guddatu. Akkasumas, damee fi baalli nyaata, aduu fi qalleensa irraa fuudhun gara qaamolee mukaa birootti dabarsu. Haala kanaan mukni ni jabaata, ni guddata.

Haaluma wal fakkaatun, mukni iimaanaa hiddi isaa qalbii keessatti lafa qabate adeemsa fi hojii isaatiif nyaata dabarsa, ni cimsa. Kana jechuun harkaanni iimaana jahan qalbii keessa jiru yoo sirritti qalbii keessatti lafa qabate, namni hojii gaarii hojjatutti ni fiiga.

Akkasumas, hojiin gaariin mulâ€™atu muka iimaanaa guutu jabeessa. Namni akkuma hojii gaggaarii iklaasan hojjatu fi beekumsa barbaadun iimaanni qalbii keessa jiru ni cima.

Guduunfaa

Tuqaalee kurnaan armaan olii irraa tuqaalee garmalee ijoo taâ€™an afur guduunfun ni dandaâ€™ama.
1.Arkaanni (hundeewwan) iimaanaa jahan hidda hojii namni hojjatuuti. Hundeewwan kunniin

qalbii keessa yoo hin jiraatin, hojiin Rabbiin biratti fudhatama hin argatu. Kanaafi, Rabbiin (subhaanahu wa taâ€™aala) hojii gaarii kaafirotaa fi munaafiqotaa akka daaraa jalaa bittineessa. Hojiin isaanii Rabbitti amanuu fi harkaana iimaanaa biroo irratti waan hin hundeefaminiif.

2. Hojii fi iimaanni gonkumaa addaan bahuu hin dandaâ€™an. Akkuma hiddi jirmaa fi damee hin qabne firii hin kenninee, iimaanni qalbii keessa jiru hojiin yoo wal hin qabatin firii kennu hin dandaâ€™u. Kanaafi, Qurâ€™aana keessatti Rabbiin iimaana fi hojii gaarii wal-qabsiisa.
3.Akkasumas, mukni firii kennuuf bishaan, qilleensa fi aduu isa barbaachisa, iimaannis firii kennuuf iklaasa (hojii Rabbiif jedhanii hojjachuu) fi sunnaah hordofuu barbaachisa. Hojiin iklaasa hin qabnee fi sunnaah hin hordofne fudhatama hin argatu.
4. Akkuma mukni kunuunsa yoo argate hiddi isaa lafa keessatti gadi lixuu fi dameen isaa samii keessatti ol dheeratu, akkasuma iimaanni kunuunsa yoo argate hundeen isaa qalbii keessatti gadi lixa. Dameen isaas kana jechuun hojiin namni hojjatu ni dabala. Iimaana kunuunsuf hojii badaa irraa dheessu, hojii gaggaarii hojjachuu, tafakkura gochuu (wantoota Rabbiin uume irratti xinxalluu) fi beekumsa barbaadudha.
Barruu armaan olii irra deddeebiâ€™anii dubbisun daran yaad-rimee keessa jiru akka hubatan nama taasisa.
Wamaa tawfiiqii illaa billaah- milkaaâ€™inni kiyya Rabbiin yoo gargaarsifadhe malee kan taâ€™u miti.

Kitaabban wabii
[1] Al-Imaanu haqiiqatuh, khawaarimuh, nawaaqiduh inda ahli sunnati wal jamaâ€™a-fuula 211-214, Abdullah bin Abdulhamid Al-Asarii
[2] Madda olii-fuula 207-210
[3] al-aqiidatul Islaamiyyatu wa ususuhaa By Abdurahmaan Hasan Madiniyyi, fuula 77-78
Dabalataan kitaabban kanniinis ilaalun ni dandaâ€™ama
Commentary on the Forty Hadith of An-Nawawi-vol 1-fuula 199-200, Jamaal Zarabozo
Ziyaadatul Ä°maanii wa nuqsaanihi-fuula 279, Abdurazzaq bin AbdulMuhsin Badri

Date Created
June 9, 2018
Author
admin